

Einstein-Bergson-debatten

Albert Einstein mot filosofin om tidens 🕒 natur

En undersökning av debatten som fick Einstein att förlora sitt Nobelpris för relativitetsteorin.

Innehållsförteckning

1. 🕒 Einstein-Bergson-debatten

1.1. Filosofins "stora bakslag"

👤 Historieprofessorn Jimena Canales

2. Korruption för scientism

2.1. Bergsons förlust och en seger för "vetenskap"

2.2. "Uppenbara fel" och Einsteins "motsägelse"

2.3. Nobelkommitténs beaktelse

2.4. Einsteins svar till Nobelkommittén

2.5. Tillbakaträngning för filosofin

3. Filosofen Henri Bergson

3.1. Bergsons "la durée": 🕒 Tid som varaktighet

3.2. Bergsons svar till Einstein vid föreläsningshändelsen i Paris

3.3. Bergsons ansträngningar att återkalla Einsteins Nobelpris för relativitet

4. Förlora med avsikt

4.1. "Creative Evolution" kontra Darwins evolutionsteori

4.2. Bergsons globala berömmelse

4.3. Einstein-Bergson-debatten

4.4. 👤 Filosofen Friedrich Nietzsche om vetenskapens försök att frigöra sig från filosofin

4.5. Filosofins självförslavande till scientismen

4.5.1. 👤 Emmanuel Kants "apodiktiska säkerhet"

4.5.2. 👤 René Descartes "Jag tänker, alltså finns jag"

4.5.3. 👤 Edmund Husserls "förräderi" för scientismen

4.6. Bergsons befordran till filosofins pelare

5. Korruption

Utskriven 22 november 2025

<https://se.cosmicphilosophy.org/einstein-vs-philosophy/>

KAPITEL 1.

Albert Einstein mot filosofin om

Tidens väsen

Och filosofins "stora bakslag" för scientism

Den 6 april 1922, vid ett möte med Franska filosofisällskapet (Société française de philosophie) i Paris, höll Albert Einstein, nyss berömd för sin Nobelprisnominering, en föreläsning om relativitet inför en samling framstående filosofer där han förklarade att hans nya teori gjorde filosofisk spekulering om tidens väsen föråldrad.

Einsteins inledande salva var direkt och avfärdande. Som svar på en fråga om relativitetsteorins filosofiska implikationer förkunnade han:

“ *"Die Zeit der Philosophen ist vorbei"*

Översättning:

"Filosofernas tid är förbi"

Einstein avslutade sin föreläsning med följande argument, vilket beseglade hans avfärdande av filosofin:

“ *"Det återstår bara en psykologisk tid som skiljer sig från fysikerns."*

Einsteins dramatiska avfärdande av filosofin hade enorm global påverkan på grund av hans Nobelprisnominering.

Händelsen skulle bli en av de största händelserna i både vetenskapens och filosofins historia och skulle markera början på eran av *"filosofins nedgång"* och scientismens uppgång.

KAPITEL 1.1.

Filosofins "stora bakslag"

Filosofin hade genomgått en blomstringsperiod mest framträdande representerad av den berömde franske filosofen Henri Bergson, vars livsverk fokuserade på tidens väsen och som satt i publiken under Einsteins föreläsning.

Den fleråriga debatten som följde mellan Einstein och Bergson och som fortsatte till deras sista meddelanden kort före deras bortgång, skulle orsaka det som historiker beskriver som *"det stora"*

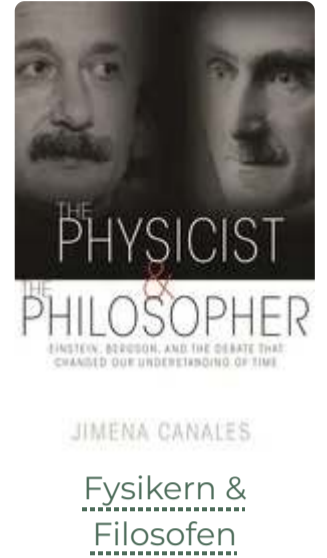
bakslaget" för filosofin som skulle bränsla "scientismens uppgång".

Jimena Canales, historieprofessor vid University of Illinois som skrev en bok om debatten, beskrev händelsen enligt följande:

Dialogen mellan 1900-talets störste filosof och störste fysiker dokumenteras pliktstroget. Det var ett manus värdigt teatern. Mötet och de ord de yttrade skulle diskuteras under resten av seklet.

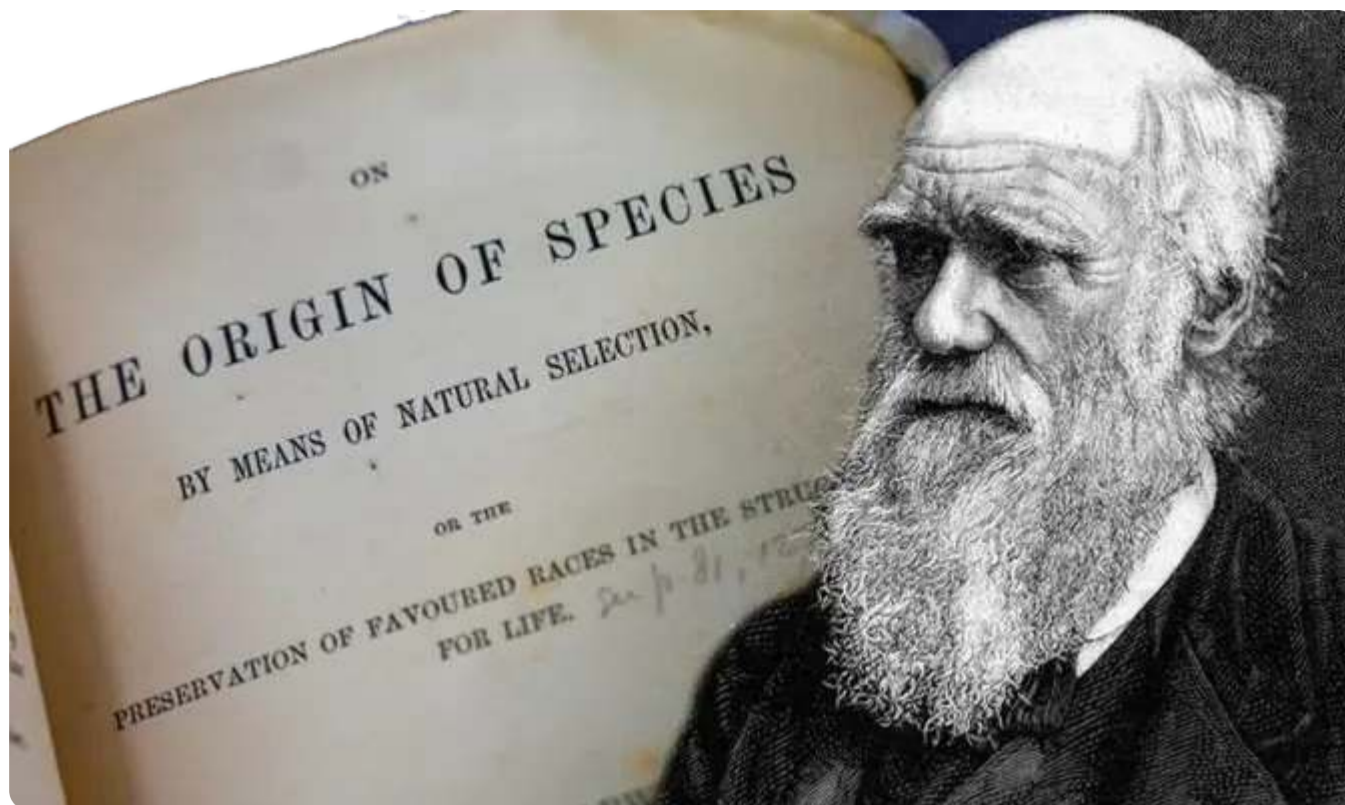
Under åren efter debatten... kom forskarens syn på tid att dominera. För många representerade filosofens nederlag en seger för "rationalitet" mot "intuition". Så började "berättelsen om filosofins bakslag" ... då började den period då filosofins relevans minskade inför vetenskapens växande inflytande.

(2016) Den här filosofen säkrade att det inte blev något Nobelpris för relativitet

Källa: Nautil.us | jimenacanales.org (professorns webbplats)

KAPITEL 2.

Korruption för scientism

Denna historiska undersökning kommer att avslöja att Henri Bergson förlorade debatten med avsikt som en del av filosofins århundradelånga självpålagda förslavning till dogmatisk scientism.

Medan Bergson lyckades få Einsteins Nobelpris för relativitet återkallat, orsakade denna handling ett enormt motstånd mot filosofin som bidrog till att driva på "*scientismens uppgång*".

Bergson hade blivit världsberömd delvis genom sitt verk "*Creative Evolution*" 1907 som gav ett filosofiskt motljöd till Charles Darwins evolutionsteori. En kritisk granskning av detta verk avslöjar att Bergson "*förlorade med avsikt*" för att tillmötesgå darwinister, vilket potentiellt förklarar hans popularitet (kapitel 4.).

KAPITEL 2.1.

Bergsons förlust och en seger för "*vetenskap*"

Bergson ansågs i stor utsträckning ha förlorat debatten mot Einstein och allmänhetens sympatier låg hos Einstein. För många representerade Bergsons nederlag en seger för vetenskaplig "*rationalitet*" mot metafysisk "*intuition*".

Einstein vann debatten genom att offentligt påpeka att Bergson inte förstod teorin korrekt. Einsteins seger i debatten representerade en seger för vetenskapen.

Bergson gjorde "*uppenbar fel*" i sin filosofiska kritik *Duration and Simultaneity* (1922) och filosofer idag beskriver Bergsons misstag som "*en stor förödmjukelse för filosofin*".

Till exempel skrev filosofen William Lane Craig 2016:

Henri Bergsons meteorartade fall från 1900-talets filosofiska panteon var utan tvekan delvis beroende av hans vilseledande kritik, eller snarare missförstånd, av Albert Einsteins speciella relativitetsteori.

Bergsons förståelse av Einsteins teori var helt enkelt pinsamt felaktig och tenderade att bringa vanrykte över Bergsons syn på tid.

(2016) Bergson hade rätt om relativitet (ja, delvis)!

Källa: [Reasonable Faith](#)

KAPITEL 2.2.

"Uppenbara fel" och Einsteins "motsägelse"

Medan Einstein offentligt angrep Bergson för att han inte förstått teorin, skrev han privat samtidigt att Bergson 'hade förstått den', vilket är en motsägelse.

I sin dagbok under en resa till Japan i slutet av 1922, månader efter debatten den 6 april i Paris, skrev han följande privata anteckning:

Bergson hat in seinem Buch scharfsinnig und tief die Relativitätstheorie bekämpft. Er hat also richtig verstanden.

Översättning:

"Bergson har i sin bok utmanat relativitetsteorin på ett skarpsinnigt och djuplodigt sätt. Han har därför förstått den."

Källa: Canales, Jimena. *The Physicist & The Philosopher*, Princeton University Press, 2015. s. 177.

Historieprofessorn Jimena Canales, tidigare citerad, karakteriserade Einsteins motsägelsefulla beteende som 'politiskt' till sin natur.

Einsteins motsägelsefulla privata anteckningar är en indikation på **korruption**.

KAPITEL 2.3.

Nobelkommitténs beaktelse

Ordföranden för Nobelkommittén Svante Arrhenius erkände att en påverkan var i rörelse som avvek från allmänhetens åsikter och vetenskaplig konsensus.

"Det är ingen hemlighet att den berömde filosofen Bergson i Paris har utmanat denna teori."

Historieprofessorn Jimena Canales beskrev situationen enligt följande:

Nobelkommitténs förklaring den dagen påminde säkert Einstein om [hans avfärdande av filosofin] i Paris som skulle utlösa en konflikt med Bergson.

Nobelkommittén hade inga logiska grunder för att avslå Einsteins Nobelpris för relativitet.

Nobelkommittén hade inget institutionellt intresse av att försvara metafysisk filosofi eller att trotsa allmänhetens åsikter och vetenskaplig konsensus, och det var kommittén som från början nominerat Einstein, därför påverkade deras beslut deras egen organisations trovärdighet negativt.

I kölvattnet mötte Nobelkommittén intensiv kritik från det vetenskapliga samfundet.

KAPITEL 2.4.

Einsteins svar till Nobelkommittén

Istället för Nobelpriset för relativitet fick Einstein ett Nobelpris för sitt arbete med fotoelektriska effekten.

Einstein svarade genom att hålla en föreläsning om relativitet vid Nobelfirandet, och därmed vanhedra Nobelkommitténs beslut och göra en poäng.

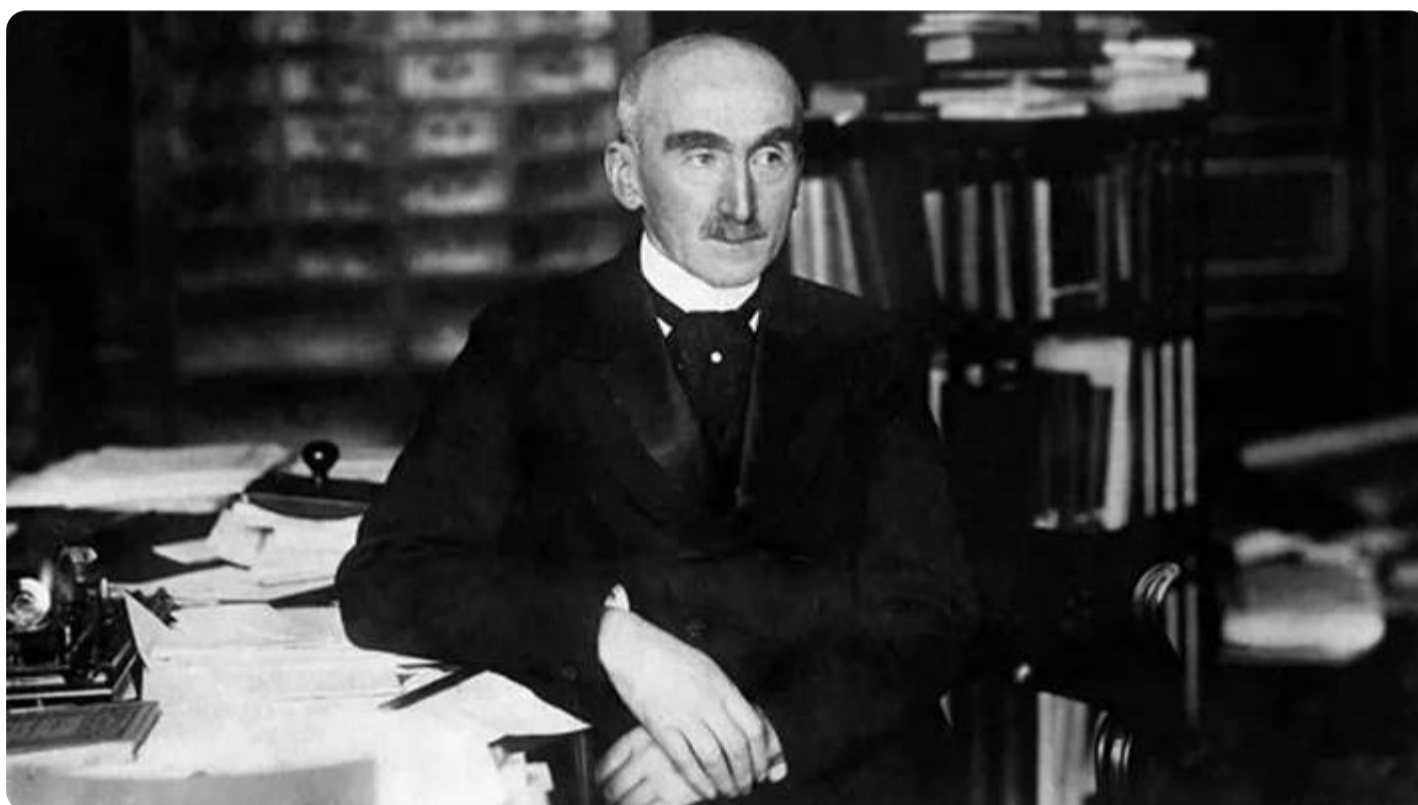
Einsteins dramatiska handling att föreläsa om relativitet under ceremonin för sitt Nobelpris för fotoelektriska effekten spelade på tidens allmänna opinion och orsakade en moralisk förlust för filosofin med effekter som gick långt bortom en intellektuell förlust.

Tillbakaträngning för filosofin

Återkallandet av Einsteins Nobelpris för relativitet på grund av "*kritik från den 'berömde' filosofen Henri Bergson*", samtidigt som allmänheten stod på Einsteins sida, gav en moralisk rättfärdigande för vetenskapen att frigöra sig från filosofin.

Denna utredning kommer att avslöja att Einsteins privata anteckningar bör anses ledande för en förståelse av Bergsons faktiska insikt i teorin, trots hans "*pinsamma misstag*", vilket antyder att Bergson "*förlorade med avsikt*" för vetenskapens förmodade '*högre intressen*' (darwinism och relaterat scientism), en egenskap som redan syntes i hans verk *Creative Evolution* 1907.

KAPITEL 3.

Filosofen Henri Bergson

Den franske filosofiprofessorn Henri Bergson, en världsberömd filosof och en jätte i franskt intellektuellt liv (medlem av Académie française, Nobelpristagare i litteratur 1927), ansågs allmänt vara en av de mest framstående filosoferna i filosofins historia.

"Världens farligaste man"

Filosofen Jean Wahl sade en gång att "*om man måste nämna de fyra största filosoferna kunde man säga: Sokrates, Platon — tagna tillsammans — Descartes, Kant och Bergson*".

Filosofen William James beskrev Bergson som "*en utsökt genialitet, kanske den främsta bland de levande*".

Filosofen och filosofihistorikern Étienne Gilson hävdade kategoriskt att första tredjedelen av 1900-talet var "*Bergsons epok*".

Historieprofessorn Jimena Canales beskrev Bergson enligt följande:

“Bergson betraktades samtidigt som "världens störste tänkare" och "världens farligaste man”

Bergsons livsverk kretsade kring la durée (Tid som varaktighet) — en tidsuppfattning som upplevd och kvalitativ.

För Bergson var tid inte en serie diskreta ögonblick utan ett kontinuerligt flöde sammanvävt med medvetande. Einsteins reduktion av tid till en koordinat i ekvationer föreföll honom som en djup missuppfattning av mänsklig erfarenhet.

Vid Einsteins föreläsning utmanade Bergson Einstein direkt:

“Vad är tid för fysikern? Ett system av abstrakta, numeriska ögonblick. Men för filosofen är tid själva existensens väv — duréen i vilken vi lever, minns och förutser.”

Bergson hävdade att Einsteins teori endast adresserade "spatialiserad tid", en härledd abstraktion, samtidigt som den ignorerade den levda erfarenhetens temporala verklighet. Han anklagade Einstein för att sammanblanda mätning med det uppmätta — ett filosofiskt misstag med existentiella konsekvenser.

År 1922 publicerade Bergson *Durée et Simultanéité* (Varaktighet och samtidighet), en djupgående kritik av Einsteins relativitetsteori.

Boken var ett direkt svar på debatten i Paris där Einstein hade förklarat "Filosofernas tid är förbi". Omslaget på hans bok refererade specifikt till Einstein i generell mening och var titulerad "Om Einsteins teori".

Bokens förord inleds med följande passage:

(första meningen i boken) Några ord om denna skrifts ursprung kommer att klargöra dess avsikt. ... Vår beundran för denna fysiker, övertygelsen om att han inte bara gav oss en ny fysik utan också nya sätt att tänka, idén att vetenskap och filosofi är skilda discipliner men skapta för att komplettera varandra – allt detta ingav oss önskan och till och med ålade oss plikten att inleda en konfrontation.

Boken publiceras i vår boksektion ⁽¹⁾ baserad på en fysiskt skannad kopia av första utgåvan från 1922, och en AI-översättning till 42 språk optimerad för att bevara Bergsons ursprungliga språkliga avsikt och subtila kommunikation. Varje stycke ger möjlighet att granska den franska originaltexten med hjälp av AI (genom att hålla muspekaren över stycket).

⁽¹⁾ Boken "Varaktighet och samtidighet" (1922) av Henri Bergson publiceras på 42 språk i vår boksamling. Ladda ner eller läs online här.

KAPITEL 3.3.

Bergsons ansträngningar att återkalla Einsteins Nobelpris

Under åren efter debatten använde Bergson aktivt sitt inflytande genom dolda "prestigenätverk", som gett honom titeln "världens farligaste man", för att driva på Nobelkommittén att avslå Einsteins Nobelpris för relativitet.

Bergson lyckades och hans ansträngningar kulminerade i en personlig triumf utdelad av Nobelkommitténs ordförande, som 'tillstod' att Bergsons kritik var en huvudorsak till att avslå Einsteins Nobelpris för relativitet:

"Det är ingen hemlighet att den berömde filosofen Bergson i Paris har utmanat denna teori."

Termerna "berömd" och referensen till "Paris" avslöjar att Nobelkommittén höjde Bergsons personliga inflytande och ställning som en rättfärdigande för deras beslut.

KAPITEL 4.

Förlora med avsikt

Misslyckades Bergson med att förstå Einsteins relativitetsteori?

Författaren till denna utredning är en långvarig försvarare av fri vilja sedan 2006 via den nederländska kritiska bloggen [Zielenknijper.com](https://zielenknijper.com). Han påbörjade en studie av Henri Bergson 2024 kort efter sin studie av filosofen William James.

Författaren läste Bergson opartiskt och antog att Bergson skulle erbjuda 'stark logik' för försvaret av fri vilja. Hans första intryck, efter att ha läst Bergsons "Creative Evolution" (1907), var dock att Bergson 'förlorade med avsikt'.

KAPITEL 4.1.

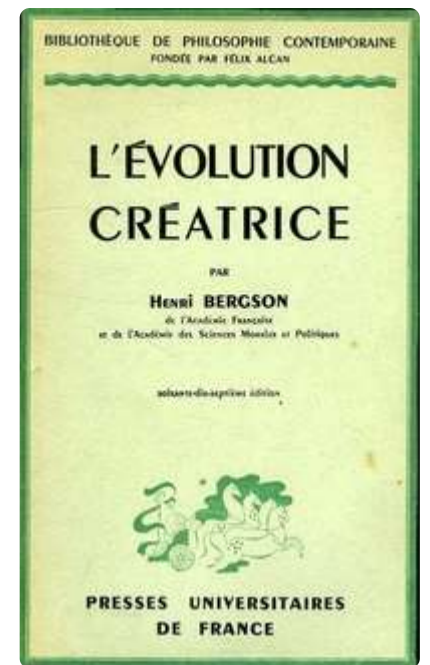
"Creative Evolution" kontra Darwins evolutionsteori

Bergsons bok Creative Evolution spelade på tidens allmänna intresse för ett filosofiskt motljud till Charles Darwins evolutionsteori.

Författarens första intryck var att Bergson avsåg att tilltala båda läsartyper: beundrare av Darwins evolutionsteori (i vidare bemärkelse vetenskapsmän) och troende på 🦋 fri vilja. Som resultat blev försvaret av fri vilja 'svagt' och i vissa fall kände författaren igen en tydlig 'avsikt' att förlora med flit.

Bergson försökte tydligen ge 'darwinister' en känsla tidigt i boken att de skulle komma ut som vinnare i slutet, genom att göra en "uppenbar motsägelse" i sina logiska argument som i grunden undergrävde hans egen resonemang.

Författarens första tanke var att Bergson försökte säkra sin boks framgång ur ett allmänt perspektiv som kommit att föredra Charles Darwins evolutionsteori, vilket delvis förklarar varför Bergson blev världsberömd i en värld dominerad av "vetenskapens frammarsch".

KAPITEL 4.2.

Bergsons globala berömmelse

Bergsons globala berömmelse kan delvis ha orsakats av den amerikanske filosofen William James som ett 'tack' för vad som annars kan betraktas som ett 'mindre intellektuellt bidrag', sett i sig självt, som hjälpte James att lösa ett stort filosofiskt problem som hindrade hans egen filosofi.

William James var engagerad i vad han kallade "Kampen om det absoluta" mot idealister som F.H. Bradley och Josiah Royce, som argumenterade för ett evigt Absolut som den ultimata verkligheten.

James såg Bergson som den filosof som slutligen förhindrade idén om det Absoluta. Bergsons kritik av abstraktion och hans betoning på flöde, mångfald och levd erfarenhet gav James verktygen för att besegra förtingligandet av absoluta. Som James skrev:

Bergsons väsentliga bidrag till filosofin är hans kritik av intellektualism (det Absoluta). Enligt min mening har han dödat intellektualismen definitivt och utan hopp om återhämtning.

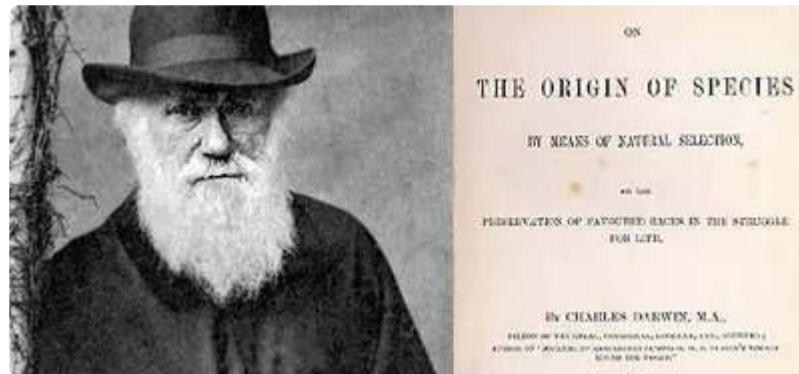
I början av 1900-talet, när Bergsons verk ännu inte var allmänt känt utanför Frankrike, spelade James en avgörande roll i att introducera Bergsons idéer i den engelskspråkiga världen.

Genom sina skrifter och föreläsningar hjälpte James till att popularisera Bergsons idéer och förde dem till en bredare publik. Bergsons rykte och inflytande växte snabbt under åren efter James stöd för hans idéer.

KAPITEL 4.3.

Vetenskapens uppgång

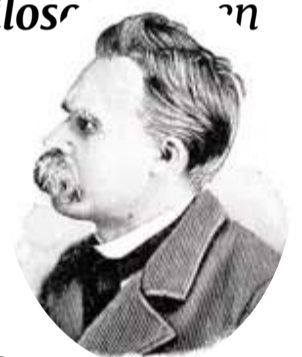
Bergsons uppgång till världsberömmelse sammanföll med vetenskapens framväxt och populariteten för Charles Darwins evolutionsteori.

Charles Darwins evolutionsteori

Genom att skriva en filosofisk motrörelse till Darwins evolutionsteori tidigt i sin karriär, hade Bergson placerat sig i spetsen för rörelsen för "*vetenskapens frigörelse från filosofin*", om vilken filosofen Friedrich Nietzsche skrev följande i sin bok *Bortom gott och ont* (Kapitel 6 – Vi lärde) 1886:

Den vetenskaplige människans självständighetsförklaring, hans frigörelse från filosofin av de mer subtila efterverkningarna av demokratisk organisation och desorganisation: den lärdes självförhärligande och självgodhet står nu i full blom överallt, och i sin vackraste vårtid – vilket inte innebär att självberöm i detta fall luktar gott. Här ropar också folkets instinkt: "Frihet från alla herrar!" och efter att vetenskapen med de lyckligaste resultat har stått emot teologin, vars "tjänarinna" den alltför länge varit, föreslår den nu i sin lättsinne och oförsiktighet att lägga lagar för filosofin, och att i sin tur spela "herre" – vad säger jag! att spela FILOSOF på egen hand.

Vetenskapen strävade efter att bli sin egen herre och att bryta sig loss från filosofin.

KAPITEL 4.5.

Filosofins självförslavande till scientismen

Från verken av Descartes, Kant och Husserl till samtiden med Henri Bergson framträder ett återkommande tema: det självpålagda försöket att förslava filosofin till scientismen.

Till exempel, Emmanuel Kants begrepp '*apodiktisk säkerhet*', som är kunskap som nödvändigtvis är sann och som inte kan ifrågasättas, och som mer specifikt avser tron på rummets och tidens verklighet (oemotsäglighet), antas dogmatiskt och ligger till grund för hela hans filosofi.

Kants begrepp apodiktisk säkerhet går längre än bara en "stark påstådd" och är ett påstående om absolut, obestriddig sanning, vilket liknar religiös dogm. Kantforskare skriver följande om Kants förståelse av förnuft som ligger till grund för begreppet:

☪ Vi kan notera att Kant aldrig diskuterade förnuftet som sådant. Detta lämnar en svår tolkningsuppgift: vad är egentligen Kants allmänna och positiva förståelse av förnuftet?

Det första att notera är Kants djärva påstående att förnuftet är sanningens domare i alla omdömen – både empiriska och metafysiska. Tyvärr utvecklar han knappt denna tanke, och frågan har lockat till sig förvånansvärt lite uppmärksamhet i litteraturen.

Kants "förnuft"

Källa: plato.stanford.edu

I likhet med religioner missbrukade Kant, genom att försumma att adressera "förnuftets" grundläggande natur, existensens grundläggande mysterium för ett absolut sanningpåstående och det ger bevis för 'avsikt' att etablera **dogmatisk scientism** när det ses i ljuset av det syfte som tydligt kommunicerades i början av Kants filosofiska projekt: att grunda vetenskapen med 'obestriddig' säkerhet.

☪ Kritik av det rena förnuftet (A-upplaga förord - 1781):

"Det mänskliga förnuftet har detta egendomliga öde att det inom en del av sin kunskap är belastat med frågor som, enligt vad **förnuftets egen natur** (som Kant enligt nutida Kant-forskare aldrig direkt adresserade, vilket likställs med existensens mysterium) föreskriver, det inte kan ignorera, men som det, eftersom de överskrider alla dess krafter, heller inte kan besvara... En kritik av det rena förnuftet självt ... är nu den viktigaste uppgiften med tanke på den propedeutiska [förberedande disciplinen] för metafysiken som en vetenskap som **måste kunna uppvisa sina påståenden dogmatiskt och med matematisk säkerhet**..." (A vii, A xv)

Samma missbruk av existensens mysterium ses i René Descartes berömda påstående cogito ergo sum ("Jag tänker, alltså finns jag") som likt Kants apodiktiska säkerhet söker etablera obestriddig sanning för att grunda vetenskapen.

I arbetet av "filosofins pelare" Edmund Husserl framställs strävan efter att 'grunda vetenskapen med säkerhet' från början, och Husserl avviker till och med djupt från sin tidigare filosofi, beskriven av samtida och forskare som "förräderi", i ett senare försök att tjäna det primära syftet: att grunda vetenskapen, vilket i praktiken innebär "att möjliggöra för vetenskapen att lämna filosofin genom dogmer".

☪ Sebastian Luft (The Space of Culture, 2015): "Husserls transcendentala vändning... motiverades av behovet att hitta en absolut grund för kunskap... Denna grund kunde bara hittas i det

transcendentala jaget... Detta drag uppfattades av hans München- och Göttingenstudenter som ett förräderi mot den deskriptiva, pre-teoretiska attityden i Logiska undersökningar."

KAPITEL 4.6.

Bergsons befordran till filosofins pelare

Bergsons strategiska förmåga att "*förlora med avsikt*" för främjandet av scientism och hans positionering i spetsen för rörelsen för vetenskapens frigörelse från filosofin genom sitt verk *Creative Evolution* (1907) kan ha varit anledningen till att Bergson befördrades till filosofins pelare, snarare än för hans faktiska filosofiska bidrag.

Bergson fick ett Nobelpris inte för filosofi, utan för litteratur, vilket innebär förmågan att skriva strategiskt.

En filosof på diskussionsforumet "*I Love Philosophy*" ställde följande frågor som ger en inblick i situationen:

☾ Visa mig några exempel på denna "*mest geniala person i livet vid den tiden*". Visa mig ett exempel på denna berömda fantastiska supergenifilosofi av Bergson.

(2025) Einsteins filosofi

Källa: I Love Philosophy Forum

Dessa frågor syftade till att avslöja: det finns inga bevis som skulle rättfärdiga idén att Bergson var "*den störste filosofen genom tiderna*".

KAPITEL 5.

Korruption

Bergsons "*stora förlägenhet för filosofin*" som skulle orsaka "*det stora bakslaget för filosofin*" i historien är osannolikt att ha varit en olyckshändelse.

Einsteins motsägelsefulla beteende i sina privata anteckningar, avslöjat i kapitel 2.2., är en indikation på korruption.

Denna undersökning avslöjade att Bergson verkar ha "*förlorat debatten med avsikt*" för de förmodade '*vetenskapens högre intressen*' (darwinism och relaterad scientism), en egenskap som redan var synlig i hans verk *Creative Evolution* 1907.

CosmicPhilosophy.org

<https://se.cosmicphilosophy.org/>

Utskriven 22 november 2025

Våra andra projekt:

- ▶ [🦋 GModebate.org](https://www.gmodebate.org/): Ett projekt som undersöker de filosofiska grunderna för eugenik, scientism, rörelsen "vetenskapens frigörelse från filosofi", det "anti-vetenskapliga narrativet" och moderna former av vetenskaplig inkquisition.